

RECU LL D' HISTÒRIA

ANTONI MAS I SANTAMARIA - METGE I AVENTURER

Comentant algunes coses sobre la comarca amb l'amic historiador, Josep Noguera, ens va parlar d'un metge nascut a Avià que havia mort en un naufragi durant la 1ª guerra mundial. A partir d'aquí, vam començar a fer algunes indagacions, parlant amb el Sr. Emili Mas de Cal Mas, familiar seu, que ens va explicar el que recordava. Posteriorment, amb aquestes dades, vam començar la recerca de documents que ens aclarissin tant com fos possible la vida d'aquest avianès. Això hem fet i ara la nostra intenció és donar-ho a conèixer a través de EL RESSO.

Antoni Mas i Santamaria va néixer l'any 1864 a Cal Mas, on va passar la infantesa. Va fer els estudis primaris a Avià i els secundaris a Berga. Més tard es traslladà a la Ciutat Comtal on es llicencià en Medicina i Cirurgia per la Universitat de Barcelona. En acabar els estudis, va exercir de metge a Sant Boi de Lluçanès. Concretament, el dia 1 de juny de 1895, va subscriure un contracte amb la població, format per cinc punts que regulaven les seves obligacions, persones que hauria d'assistir en cas de malaltia, l'àrea territorial que hauria de cobrir, els honoraris que hauria de cobrar, que eren dues mil pessetes anyals, cobrades per trimestres i pagades pels de la comissió que va subscriure el contracte amb ell.(1)

Quan encara no feia un any que era a Sant Boi de Lluçanès, es va casar amb Carme Dachs i Casanova, de 30 anys, natural de Sant Boi. Ell tenia 32 anys, ja que es va casar el dia 9 de gener de 1896.(2) Va exercir en aquest poble fins l'any 1901. Aquesta data la de duïm pel fet que el 20 de març de 1901 és nomenat metge d'aquesta població un tal Canilo Suñé.(3)

Quan va marxar de Sant Boi de Lluçanès, se'n va anar a exercir a Berga, on li van deixar els igualats el metge Casals. Tenia la consulta al carrer Major, a prop d'on ara hi ha Cal Vila. En aquesta època anava molt sovint a Cal Mas i visitava alguns malalts del poble.

Segons ens explica el senyor Emili Mas, el seu oncle era una persona molt bromista i li agradava d'anar al cafè i fer tertúlia. També es va dedicar a la política i sembla que va presidir el Centre Carlista de Berga, que estava situat a prop dels Quatre Cantons. El dia 12 de novembre de 1905 va ser elegit regidor pel partit regionalista de l'Ajuntament de Berga, on durant el bienni 1906-1907 va ser segon tinent d'alcalde. L'alcalde era el Sr. Ramon Badia i Masanès.(4) Algunes vegades, en faltar l'alcalde i el primer tinent d'alcalde, el Sr. Antoni Mas va presidir el Consistori, com és ara els Plens dels dies 12-12-1906 i 1-7-1907.(5) Sembla que una de les vegades que va fer d'alcalde accidental, va obligar els pregoners a cantar les hores i el temps en català, costum que va quedar establert posteriorment. L'últim cop que el trobem firmant un acord del Consistori de Berga és el 19 de desembre de 1907.(6)

Probablement pels voltants de 1907, va ser quan se'n va anar a Barcelona, deixant la seva clientela al metge Sala de Sant Elies. No sabem si de seguida després d'arribar a Barcelona o al cap d'alguns temps, es va enrolar com a metge a la Companyia Transatlàntica, els vaixells de la qual viatjaven cap a Filipines i Singapur.- Com és que un metge d'Avià s'enrolés en un vaixell?. La resposta podria ser que el metge que hi havia hagut abans que ell a Sant Boi de Lluçanès, un tal Pablo García Godoy, natural de Pinar del Rio, de l'illa de Cuba, tam bé havia treballat com a metge de la Companyia naviera transatlàntica, amb la qual havia fet dos viatges de Liverpool a Manila (7). Possiblement el

metge cubà li devia comentar el fet i per això, posteriorment, ell en quedar viu i sense fills, s'hi va enrolar.

Va fer molts viatges cap a Filipines. Fins i tot a Cal Mas conserven alguns objectes exòtics que els en va portar. El dia 27 d'abril de 1912 es va tornar a casar (tenia 44 anys) amb una seva neboda anomenada Soledat Dachs i Andreu, soltera de 26 anys.(8) Van viure al carrer de la Sagrera número 100 de Barcelona.

Durant la primera guerra mundial, concretament l'any 1907, per arribar a Filipines, no hi havia garanties de travessar el Canal de Suez i els vaixells havien de donar la volta a tota l'Àfrica i tornar pel cap de Bona Esperança (Sud-àfrica). Aquesta és la ruta que feia el vaixell en què ell anava, el "Carlos de Eizaguirre", en emprendre la travessia en direcció a Manila des del port de Barcelona, el 23 d'abril de 1917, portant una gran càrrega i 36 passatgers. Antoni Mas era el metge primer de la tripulació. El 27 d'abril el "Carlos de Eizaguirre" era a Cadis i el 5 de maig a les Palmas.(9) La majoria de tripulants d'aquest vaixell eren naturals de Cadis i província, alguns de Benidorm i pobles d'Alacant i la majoria dels seus familiars vivien al barri de la Barceloneta de Barcelona.(10)

El "Carlos Eizaguirre" va naufragar davant de la ciutat del Cap (Sud-àfrica) el 28 de maig de 1917. Feia poc temps que un vaixell alemany havia

RECU LL D' HISTÒRIA

minat la zona. El naufragi va ocórrer de forma ràpida, salvant-se, només, 24 tripulants. En arribar aquesta notícia a Barcelona i concretament a la Barceloneta, les escenes de dolor van ser indescriptibles. (12)

En un primer moment es va dir que podria haver estat un fort temporal la causa del desastre. En la confusió informativa que es va crear hi van participar alguns diaris als qual els costava de creure que havia estat una mina o bé pretenien culpar o eximir de culpa als bel·ligerants d'un bàndol o de l'altre. (13)

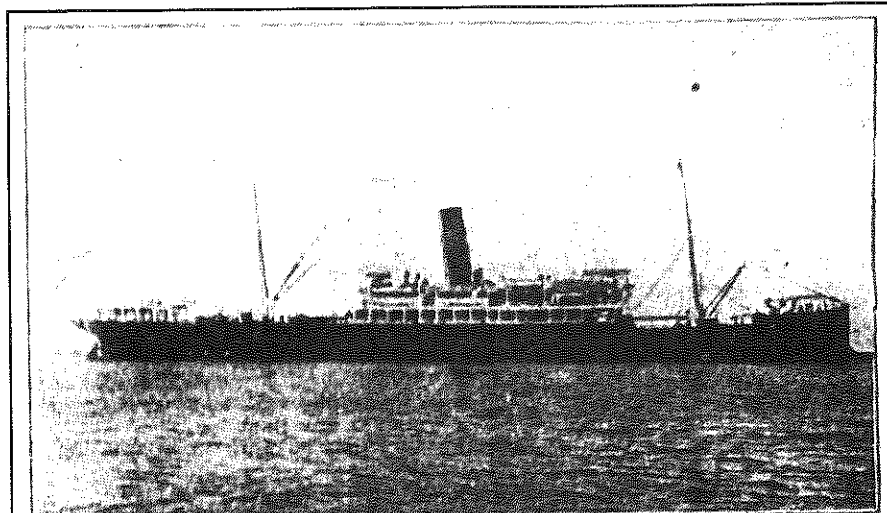
Finalment va quedar provat que la causa de l'enfonsament era la topada del vaixell amb la mina. D'aquest naufragi se'n van fer ressò tots els diaris de Barcelona: "La Vanguardia", "El Correo Catalán", que en un titular deia "Otra bomba aliadófila, sencillamente una infamia" (14), "El Noticiero Universal", etc.

El cos d'Antoni Mas va ser trobat a la costa africana i identificat gràcies al número que portava a la jaqueta. Va ser enterrat juntament amb la resta de naufrags a la ciutat del Cap (Sud-àfrica). A Avià, segons consta en un recordatori propietat de la família Mas, se li va dedicar un funeral el dia 18 de juny de 1917.

Hem utilitzat els documents i diaris següents:

NOTES

- 1.- Contracte entre la Comissió de Sant Boi de Lluçanès i el Metge Antoni Mas, 28 de maig de 1895. Arxiu Municipal de Sant Boi de Lluçanès.
- 2.- Llibre de Matrimonis del Registre Civil de Sant Boi de Lluçanès,

El vapor transatlàntic "Carlos de Eizaguirre"

- 3.- Carpeta on figuren els escrits relacionats amb el metge Camilo Suñe, l'any 1901. Arxiu Municipal de Sant Boi de Lluçanès.
- 4.- Llista dels individus que componen l'Ajuntament en el bienni 1906-1907, en el Llibre d'actes de 1906. Arxiu Municipal de Berga.
- 5.- Llibre d'Actes de 1906 i 1907. Arxiu Municipal de Berga.
- 6.- Llibre d'Actes de 1907. Arxiu Municipal de Berga.
- 7.- Certificat expedit per la companyia transatlàntica dels serveis prestats, 1892. Arxiu Municipal de Sant Boi de Lluçanès.
- 8.- Llibre de Matrimonis de 1912. Institut Municipal d'Estadística de Barcelona, i Registre Civil de Barcelona. Llibre de Matrimonis de 1912 del jutjat nº 9, acta 145.

1896, número 38. Arxiu Municipal de Sant Boi de Lluçanès.

9.- La pèrdua del "C. de Eizaguirre". La Vanguardia, del 30-5-1917. pàg. 11.

10.- Ibid., pàg. 11.

11.- Ibid., pàg. 11.

12 Ibid., pàg. 11, i Siniestro Marfí-timo. El "Eizaguirre" a pique. El Noticiero Universal, del 29-5-1917, nº 10.010. pàg. 2

13.- Ibid., i Sencillamente una Infamia. El Correo Catalan, del 31-5-1917. pàg. 1.

14.- Sencillamente una Infamia. El Correo Catalan, del 31-5-1917. pàg.1

DANIEL MONTAÑA i BUCHACA

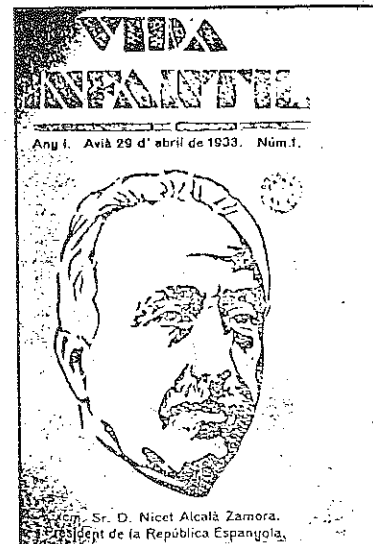
JOSEP RAFART i CANALS

VIDA INFANTIL - UNA REVISTA AVIANESA DEL TEMPS DE LA REPÚBLICA

Remenant fitxers de revistes antigues a la Biblioteca de Catalunya de Barcelona, vam trobar una revista titulada Vida Infantil, datada a Avià, el 29 d'abril de 1933. La publicació, que és el número u, consta de vint-i-tres planes més la coberta, de la mida aproximada d'un foli doblat per la meitat o sigui de 15 per 20 cms. A la portada es pot veure l'efígie del conegut polític republicà amb la inscripció: "Excm. Sr. D. Nicet Alcalá Zamora, President de la República Espanyola".

Segons consta a la primera pàgina, es tracta d'una "Col·lecció de pàgines de Vida escrites i impreses pels alumnes

de l'Escola Nacional de Nois d'Avià (Barcelona). En un escrit titulat SALUTACIÓ I PROGRAMA, la Direcció d'aquest primer quadern de Vida Infantil ens fa saber que "els nostres propòsits són ben humils: aplicar la tècnica Freinet (la impremta a l'escola), en la qual hi veiem un mitjà molt útil per a l'ensenyament; organitzar l'intercanvi escolar, amb el qual confiem assolir fruits saborosos en l'educació i instrucció d'infants, i, establir una col·laboració cordial amb els pares i Autoritats". Efectivament, a la plana 4, s'informa que aquells qui vulguin saber més coses sobre la tècnica Freinet poden comprar per només 2'50 ptes un llibre d'Herminio Almendros que l'explica.

Portada de la Revista